

Manuel Portas (Barcelona, 1960), arousán por ascendencia paterna e compostelán por adopción, é profesor de lingua e literatura no IES Arcebispo Xelmírez I de Santiago.

Colaborou en diferentes obras didácticas e en publicacións de carácter pedagóxico, así como en xornais e revistas do país. A súa dedicación á análise social e á promoción do idioma, levouno a publicar [Língua e sociedade na Galiza](#) (1990), unha das obras de referencia obrigada na sociolingüística galega.

Participou en política e formou parte do goberno municipal de Santiago ao longo de dous mandatos.

Deuse a coñecer como novelista no ano 2010, con [Denso recendo a salgado](#) (Xerais). En 2011 publicou [Un dedo manchado de tinta](#) (Xerais) á que seguiu en 2013 [Faneca brava](#) (Xerais), finalista do Premio Xerais de Novela. *Amor en alpargatas* (Xerais, 2015) é a súa cuarta novela.

O extraordinario do cotián

Manuel Portas retrata na súa segunda novela a variada casuística social duns personaxes conectados, sen sabelo, no espazo compostelán

Un dedo manchado de tinta, a segunda obra narrativa de Manuel Portas, é unha novela que contén varias pequenas novelas. Historias de persoas que poderíamos atopar un día calquera pola rúa, en Compostela. Proba da grandeza que o cotián, a xente anónima, pode acadar.

Polas páxinas deste libro desfilan, a partir das fantasías dun aspirante a escritor, as vidas de Alberte, funcionario municipal que se mergulla nos arquivos na procura de respostas para un fillo de emigrante; Malulú, vendedor ambulante senegalés que se encontra cunha muller galega, María, e que é socialmente condenado por ser quen é; Carme, que se debate entre a súa filla e o seu amor polo home encarcerado acusado de violala; Cristina, nai e sindicalista incansable e Chus, investigadora que se enfronta a unha trama de corrupción con recualificacións de terreos.

Son personaxes conectados entre si, aínda moitas veces sen sabelo. "Na novela hai un xogo entre a ficción e a realidade, que é un tema clásico na literatura... E novelas dentro da novela, e un xogo de puntos de vista, de quen conta, que é Gonzalo, un personaxe máis e un narrador que vai cambiando de estilo nos relatos. Ademais da pluralidade de puntos de vista, está a dos xéneros narrativos, que cambian de relato a relato. E a pluralidade da casuística social que poderías atopar nun espazo como Compostela", explicou o autor.

Como na súa primeira novela, *Denso recendo a salgado*, o narrador leva o lector da man, aínda que se mantén até o final a ambigüidade entre realidade e ficción, entre verdade e imaxinación, a través del. *Denso recendo a salgado* presentaba primeiro os numerosos personaxes, e despois armaba os lazos entre eles. *Un dedo manchado de tinta* fai algo semellante, deixando, o primeiro, só entrever as conexións entre os protagonistas de cada historia.

Tertulias Literarias

Nada teñen que ver, en principio, as historias dun funcionario ou dunha avogada investigadora coas dun inmigrante que comparte con outros compañeiros un piso de camas quentes, ou coas dunha caixeira de supermercado namorada dun home pouco aconsellable.

Pero hai fíos invisibles que os unen a todos. A pegada da emigración, por exemplo. Ou a dos afectos rotos, problemáticos. Do mesmo xeito que os personaxes da primeira novela compartían unha mesma insatisfacción coa súa existencia. "Son biografías que se poderían dar na realidade. Busquei certo realismo, aínda que claro, hai vidas que son literariamente máis atractivas que outras", sinalou. Alberte conduce o lector por unha historia familiar que se desenvolverá a contrafío das normas sociais, e que desembocará en emigración por vergoña. Malulú representa a auténtica odisea dos africanos que perseguen en patera e a golpe de precariedade o soño europeo. El séntese, en xeral, ben tratado en Galicia, pero ten que loitar, coa axuda de María, contra os prexuízos que o acaban levando ós calabozos. O libro está cheo de antiheroes que son heroes. Carme está atrapada nun dilema auténticamente dramático, pois non sabe se crer a súa filla ou o home do que está namorada. A través deste home, Jonnathan, o lector adéntrase no ambiente do cárcere, nun relato con algúns puntos de confluencia coa trama de fondo de Denso recendo a salgado: as drogas, a delincuencia...

Cristina, a caixeira que foi nai antes de tempo e se vai envolvendo na loita sindical no supermercado no que traballa, e Chus, a investigadora de éxito que non dubida en ir ata o final aínda que arrisque a súa vida, son mulleres fortes, valentes, decididas. "Non pretendía que fose algo pedagóxico nin nada así. Pero si é certo que teño personaxes femininos así. Máis que nada quixen reflectir a grandeza, o extraordinario que agocha o cotián, as vidas anónimas", subliñou o autor.

En canto ó estilo, respecto á lingua, non é moi diferente de *Denso recendo a salgado*. "É unha lingua moderna, urbana, desruralizada. Temos que ter un estándar de lingua urbana. E creo que este é un esforzo que se está levar á práctica na literatura actual", indicou. Acompaña ó libro un CD do grupo Loaira, cun tema composto para cada un dos personaxes principais da novela.

"Creo que o futuro pasa pola multidisciplinidade. Xuntar distintas expresións artísticas: literatura, danza, música... Clara Pino fixo as letras a partir da novela, e compuxo tamén a música con Rubén Abel", comentou, por último.

Entrevista a Manuel Portas por Montse Dopico (El Mundo, 26 xuño 2011)

Xa o di o narrador, Gonzalo Salgueiro. "Esta obra non é unha novela". E é que 'Un dedo manchado de tinta', o segundo libro que Manuel Portas publica en pouco máis dun ano, é unha historia entretecida por historias, relatos das vidas de persoas que poderían ser, en Compostela, os nosos veciños. Todos eles están, moitas veces sen sabelo, interconectados, e comparten elementos da súa existencia como a pegada que neles deixaron a emigración ou os afectos rachados.

Cada personaxe principal ten o seu capítulo. Alberte, home separado e funcionario municipal teimudo que fura o que faga falta nos arquivos ata poder revelarlle a un descendente de emigrantes a verdade sobre a súa familia. Malulú, inmigrante senegalés, vendedor ambulante de artesanía que terá que defenderse, coa axuda da súa amiga galega, María, de graves acusacións fundadas só no seu aspecto diferente. Carme, nai atrapada no drama de crer ou á súa filla ou ó home do que está namorada. Cristina, tamén nai e, sen buscalo, sindicalista comprometida e combativa. E Chus, avogada e investigadora que arrisca a súa vida por desvelar unha trama de corrupción baseada na recualificación de terreos.

Ó irse desenvolvendo a novela case nos esquecemos de que quen fala é Gonzalo Salgueiro. E non nos queda claro se é verdade ou ficción...

Ese é o xogo, a ficción e a realidade: non sabemos se Gonzalo inventa, imaxina... Un tema clásico dentro da literatura, como o é a novela dentro da novela.

Este libro ten algunhas conexións coa túa primeira novela, 'Denso recendo a salgado'. Algo aparece tamén nesta o mundo da droga, a marxinalidade. E tamén temos aquí moitos personaxes, que primeiro son presentados e despois se explica a confluencia entre eles...

GRUPO B

Tertulias Literarias

Na primeira novela xogaba máis coa unidade temporal, e esta vez é a unidade espacial, Santiago. E hai, si, unha pluralidade de voces, un xogo de quen conta e quen non conta. Nesta segunda novela está o narrador, Gonzalo, quen vai mudando de estilo nos relatos, hasta adoptar unha perspectiva cinematográfica no relato último.

Tamén hai variación nos xéneros dos relatos. Algúns achéganse á novela policial, outros teñen un fondo máis social...

Si, quixen reflectir a pluralidade da casuística social que podes atopar nunha cidade como Santiago. E a esa pluralidade de puntos de vista da que falabamos engádese a dos propios xéneros narrativos.

Como na novela anterior, boa parte dos personaxes non son precisamente heroes. Neste libro descríbese por exemplo o ambiente carcerario, con toda a cruexa...

Os antiheroes non deixan de ser heroes. Hai por exemplo un personaxe, Carme, que vive un drama tremendo, pois o home do que está namorada está no cárcere, condenado por violar a súa filla. Pero ela dubida, non sabe a quen crer, e el tampouco lle deixa claro o que pasou. Personaxe distinto é por exemplo

Batallón, que si é o arquetipo, coa súa particular filosofía da violencia. O que quixen foi contar dramas anónimos, que teñen puntos en común. Alberte busca a verdade sobre unha familia emigrante, Mallou é un inmigrante, Chus é filla de emigrantes, o pai de Jonnathan está embarcado...

Teñen en común outros aspectos, como afectos rotos, ou non encontrados, ou relacións moi complexas e problemáticas, como a de Cristina con Bruno ou Carme con Jonnathan. Alberte e Chus arrastran fracasos, Malulú e María encóntranse pero todo é difícil...

Son biografías que poderíamos atopar na realidade. Aí procurei certo realismo, aínda que claro, hai historias literariamente máis atractivas que outras. Historias que poderían desenvolverse en Santiago ou noutro lado.

Chus e Cristina teñen rasgos de personalidade comúns. Son mulleres fortes, valentes, activas. As historias de ambas son moi actuais: a explotación laboral contra a que loita a primeira, a corrupción empresarial e política á que se enfrenta a segunda...

Xa me dixeron iso sobre os meus personaxes femininos. Eu nin pensara moito niso, pero decateime por unha crítica de Aurora Marco. Non pretendo ser pedagóxico nin nada así. Moitas veces o que busco é contar as grandezas, salientando o extraordinario que hai no cotián, nas persoas que podemos atopar un día calquera pola rúa. Cristina é unha sindicalista dura e loitadora, e Chus unha persoa que se fixo a si mesma con traballo, que se criou coa avoa... Ademais todos os personaxes están conectados, aínda que moitos non chegan a coñecerse. Alberte e Malulú crúzanse por casualidade...

E o estilo? Na lingua, por exemplo, é semellante ó do anterior libro.

É unha lingua moderna, urbana, desruralizada. Temos que ter un estándar de lingua urbana. E creo que este é un esforzo que se está levar á práctica na literatura actual.

O libro vai acompañado dun CD, do grupo Loaira, cun tema dedicado a cada personaxe principal. Como foi isto?

Clara Pino escribiu as letras, e compuxo a música con Rubén Abel. Xa me fixeran un tema dedicado a un personaxe da miña primeira novela. E este tema vai ir no primeiro disco do grupo, que vai saír agora. Este CD sería o segundo disco. Xa algunha vez se fixera isto de xuntar a música e a literatura. Aquí temos dúas producións artísticas diferentes, o CD cos temas compostos a partir do libro, e a novela. A editora (Xerais), foi xenerosa, pois este libro custa moi pouco máis que o outro. E eu creo que o futuro pasa por esa multidisciplinidade. Xuntar música, literatura, danza, teatro...

O título ten que ver co primeiro capítulo...

E co último. Gonzalo ten o dedo manchado de tinta, e unha persoa morre ensanguentada... Aínda que en realidade a historia vén por unha pluma que teño que mancha...

Es profesor de lingua, sociolingüista, fuches concelleiro de normalización lingüística... Que está a pasar coa política lingüística en Galicia?

Creo que a xente non é consciente do mal que se lle está a facer á lingua, indo contra elementos do pacto social básico sobre a lingua, como a lei de normalización ou a toponimia. É lamentable o que está a pasar, e non só pola repercusión directa das medidas que están a supor un retroceso, senón por como van afectar ó prestixio social da lingua. O decreto sobre o uso do galego no ensino

foi feito en alianza coa ultradereita... A lingua é de todos, e é de todos a obriga de defendela. E mentres no se decaten disto, non imos avanzar. Non vale nin atacala, nin apropiarse dela.

“Un dedo manchado de tinta” Recensións

«Unha novela cunha estrutura singular e innovadora: ganduxada co fío e a agulla de cinco historias que o lector empeza a ler sen se decatarse de que entre elas hai unha relación aparente, subterránea quizais, que reflicte esa condición estocástica da vida nunha xeografía urbana como a cidade de Santiago, onde conflúen e interactúan, vidas anónimas, mundos ateigados de experiencias comúns ou dramáticas.»

«As cinco historias desenvólvense en cadanseu capítulo, ao xeito de novelas breves. Unha pluralidade de voces que acoden e acoutan o xogo da realidade e da imaxinación e reflicten a diversidade social que se atopa en calquera das nosas cidades. Novela de personaxes que converten, porén, esta achega de Manuel Portas nunha peza coral que reivindica a humanidade daqueles que nunca ou case que nunca foron tratados como seres humanos e que teñen conciencia de que a felicidade é algo alieo as súas existencias.»

«Heroes ou antiheroes de pequenos dramas anónimos que comparten afectividades desbaratadas, fracasos existenciais e radiografan biografías de seres do común.»

Por [Francisco Martínez Bouzas](#)

«Manuel Portas reúne neste volume sete relatos curtos, unidos polo azar da vida e as coincidencias inexplicables, que se centran en personaxes e feitos do contorno habitual do lector, nunha acaída mestura de realidade e imaxinación, como ben anuncia o metarrelato que abre o volume.»

«O autor acerta coa estrutura dada aos relatos ao facer coincidir personaxes moi diversos no espazo común do aeroporto de Lavacolla no derradeiro texto do libro. A pura coincidencia no mesmo lugar une as vidas de personaxes moi dispares e confírelles unidade aos sete relatos curtos.»

«estes relatos, ben levados desde o punto de vista do argumento e aínda que os personaxes e as situacións algunhas veces parezan tópicos e costumistas de máis, entreteñen e informan sobre a sociedade actual e os seus problemas. Por outra banda, o exercicio metanarrativo está ben integrado no conxunto dos textos e resulta acaído e non soa a artificial.»

Por [Manuel Rodríguez Alonso](#)

«o libro ben se pode ler como unha proposta construída a través de historias autónomas que, por outro lado, adquiren outra dimensión á conclusión do mesmo.»

« En Un dedo manchado de tinta constrúese, deste xeito, un mosaico de biografías que se cadra comparten, sen sabelo, unha colección de verdadeiros fracasos persoais. [...] Espéllanse [...] mundos cotiáns nos que intervén en moitas ocasións o eco da análise social e onde, por veces, pode xurdir o extraordinario ou inesperado.»

«Non se contemple como simple acompañamento o cd que se ofrece nesta edición. Todo o contrario: a achega [...] do grupo musical “Loaira”, supón dotar dun acertado seguimento musical á manifestación literaria pois repara en todos e cada un dos universos dos protagonistas dunha proposta que non teño reparo en xulgalas como ambiciosa na súa concepción e desenvolvemento e máis que satisfactoria no resultado final.»

Por Ramón Nicolás

Manuel Portas

Cuestionario Proust (Caderno da Crítica)

Principal trazo do seu carácter? A tenacidade (obstinación ou terquidade, visto desde outro prisma).

Que calidade aprecia máis nas persoas? A modestia.

Que agarda das súas amizades? Sinceridade e alegría.

A súa principal eiva? A impulsividade.

A súa ocupación favorita? Non facer nada, ler e escribir, por esa orde.

O seu ideal de felicidade? A felicidade dos que me rodean.

Cal sería a súa maior desgraza? Morrer, obviamente.

Que lle gustaría ser? De maior, ser escritor.

En que país desexaría vivir? Visitar, todos os que puider. Vivir no meu, aínda que máis libre.

A súa cor favorita? O azul turquesa, o vermello, o verde mazá, o negro,...

A flor que máis lle gusta? O lirio selvaxe.

O paxaro que prefire? A bubela.

A súa devoción na prosa? Ufff, moitas devocións: Duras, Cunqueiro, Bolaño, Saramago, Flaubert, Eça,...

E na poesía? Moitas tamén: Rosalía, Benedetti, Pessoa, Prevert...

Un libro? O Merlín, sen dúbida.

Un heroe de ficción? Obelix.

Unha heroína? Emma Bovary

A súa música favorita? Moitas, depende do momento, mesmo a comercial. Pódeme o ritmo.

Na pintura? Varios, moitos. Matisse, Goya, Miguel Ánxelo, Laxeiro,...

Un heroe ou heroína na vida real? Non existen

O seu nome favorito? Os dos meus fillos, claro.

Que hábito alleo non soporta? A petulancia, a arrogancia, o papanatismo.

O que máis odia? A prepotencia.

A figura histórica que máis despreza? Hitler, porque Aznar non ten dimensión histórica.

Un feito militar que admire? Ningún. A violencia nunca merece admiración.

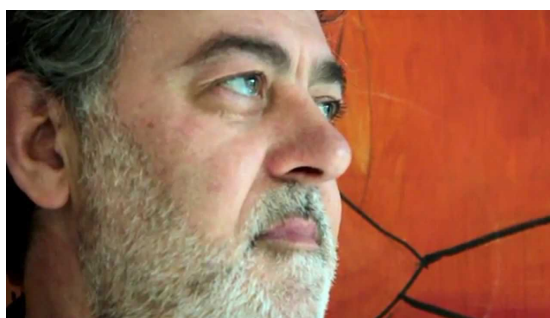
Que don natural lle gustaría ter? A prudencia.

De que maneira lle gustaría morrer? De ningunha maneira. En todo caso, durmindo.

Cal é o seu estado de ánimo máis habitual? A alegría hiperactiva.

Que defectos lle inspiran máis indulxencia? A ignorancia.

Un lema na súa vida? Vive e deixa vivir.

Loira: el grupo más virtuoso de Galicia por Ángel Varela (La Voz de Galicia, 29 xuño 2011)

Loira es un trío que aúna la novedad y la veteranía en lides musicales. Aunque ahora lanzan su primer disco, que se podrá comprar en los quioscos de toda Galicia por 8,90 euros, sus tres miembros tienen una extensa trayectoria anterior. La cantante y responsable del sonido del arpa celta, Clara Pino, fue miembro del octeto renacentista Música Reservata -en donde volcó su formación en el conservatorio de Vigo y sus estudios de música tradicional con maestros como Rodrigo Romani- y de grupos folk como Sete Saías. El guitarrista Rubén Abel ha sido galardonado con premios como el Andrés Segovia, el concurso internacional de guitarra de Cantabria o el certamen de interpretación Villa de Salou, por citar solo tres de la docena de reconocimientos que ha logrado como guitarrista clásico. Por su parte, el percusionista Roi Adrio, tercera columna del trío, puede presumir de haber combinado estudios en el conservatorio con otros relacionados con la música tradicional o el jazz, estos últimos en el seminario permanente de Pontevedra. Antes de Loira, había sido parte de proyectos como Faltriqueira o Quempallou, con quien lleva tres grabaciones editadas.

El disco de Loira es además un soplo de aire fresco dentro del folk gallego por su original concepto: el trío reclutó a la poetisa Mariña Pérez para que se hiciese cargo de las letras. «Entramos en contacto con Mariña a través del escritor Manuel Portas, de quien también tomamos ideas de novelas súas como *Denso recendo a salgado para cancións como Alalá do vikingo*. Foi moi interesante a

Tertulias Literarias

colaboración porque trabajamos directamente con ella no proceso de adaptación das súas letras as nosas melodías», explica Clara Pino.

Este cuidado por el contenido verbal de su música estuvo motivado porque los miembros de Loaira querían letras «frescas e inéditas». «Penso que os músicos temos que aproveitar a riqueza literaria que ten Galicia», añade Clara. Este interés también se ha reflejado en otros proyectos como el cedé que van a grabar como acompañamiento de la novela *Un dedo manchado de tinta*, de Manuel Portas.

Potencia armónica

Respecto a la música del primer trabajo de Loaira, Clara Pino destaca que la formación de trío exige que tengan «un soporte armónico importante». «Os meus compañeiros son músicos boísimos, o que nos permite trasladar as ideas do disco ao directo», añade. Y es que Loaira es un ejemplo del nivel musical que las nuevas generaciones de artistas relacionados con el folk han logrado en los últimos años. «Dos conservatorios están saíndo unhas fornadas de rapaces moi preparados tecnicamente e con moito talento», señala Clara.

Un ejemplo de esta afirmación es la grabación de *Loaira*, una cuidada producción grabada en los que actualmente son los mejores estudios de sonido de Galicia, situados en el polígono de O Corgo y que responden por EC Estudios.

Fontes:

[El Mundo](#)

[Caderno da Crítica](#)

[Fervenzas Literarias](#)

[Edicións Xerais de Galicia](#)

[Galicia Hoxe](#)

[La Voz de Galicia](#)

[Arquivo documental das Tertulias Literarias \(dende 2010\)](#)

Biblioteca Central Rialeda
Avenida Rosalía de Castro 227 A
15172 – Perillo (Oleiros)
Tfno.: 981 639 511
Fax: 981 639 996

Email: biblioteca.rialeda@oleiros.org

Blog: <http://bibliotecasoleiros.blogspot.com/>

GRUPO B